

Голас Радзімы

№ 39 (1352)

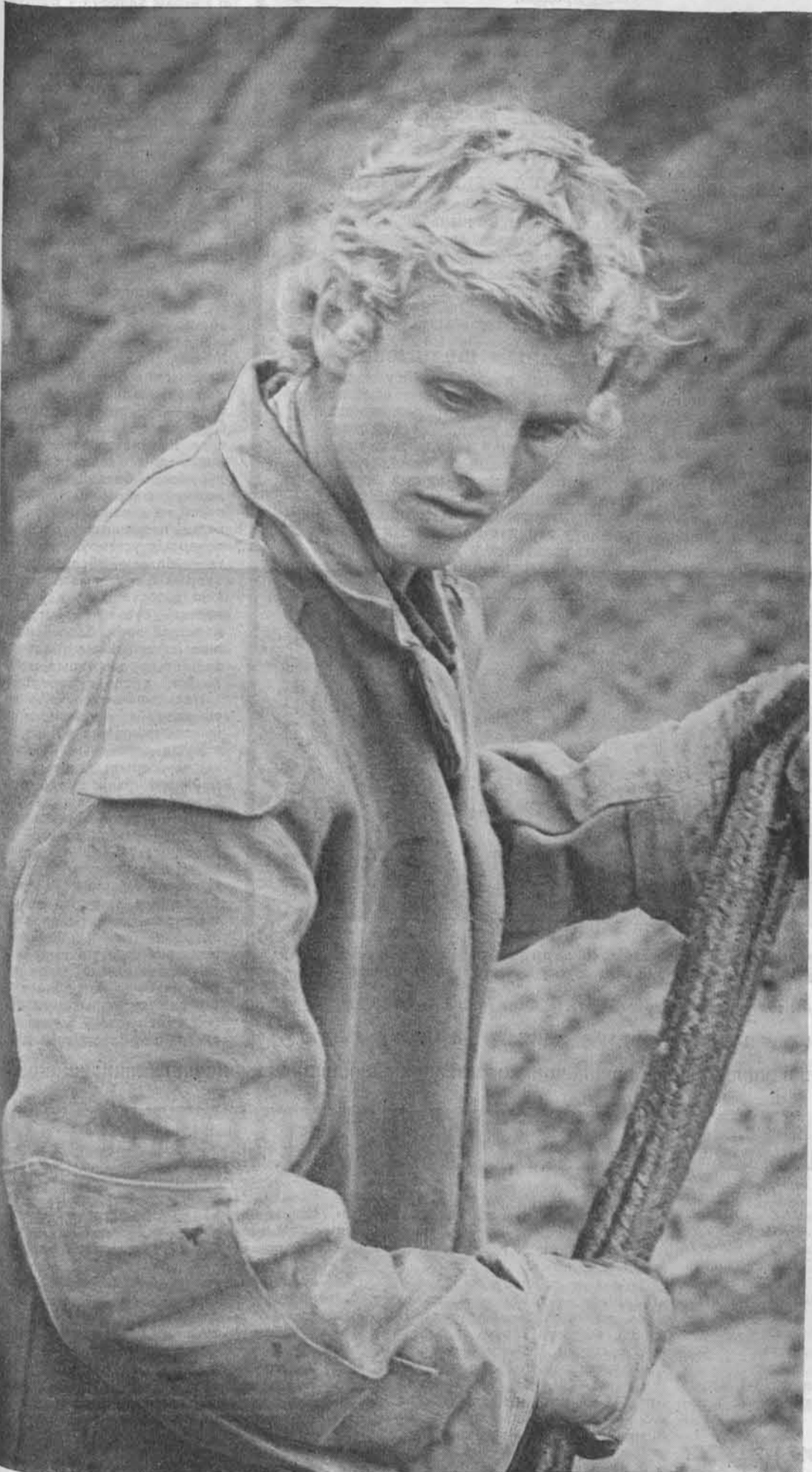
КАСТРЫЧНІК 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ЧАЛАВЕК І ЯГО КРУГАГЛЯД

«...Калі я гутару з ім або слухаю яго выступленне перад рабочымі, я не перастаю захапляцца яго высокай культурай, шырокім дыяпазінам інтарэсаў; глыбокія веды спецыяльных прадметаў дапамаглі яму дасканала авалодаць прафесійным майстэрствам; начытанасць, багаты слоўнікавы запас робяць яго выступленні, гутаркі з ім цікавымі».

Гэтыя радкі напісаны акадэмікам І. Артабалеўскім. Калі спытаць вас, каму яны прысвечаны, вы, напэўна, адкажаце: «Найначай, як вучонаму, можа, інжынеру-практыку, прынамсі, чалавеку з інтэлектуальных колаў». Акадэмік жа такімі высокімі словамі ахарактарызаваў простага рабочага, стругальшчыка Мінскага завода аўтаматычных ліній Леаніда Патаповіча.

Леанід Іванавіч — вядомы і ў Беларусі, і ва ўсёй краіне наватар. Пра Патаповіча гавораць, што ў яго не толькі залатыя рукі, але і залатая галава, што гэта чалавек, які мысліць паграмадску.

«Дзіва што! — заўважыце вы. — Такого феномена і акадэмік прыкмеціць і з прыемнасцю будзе гаварыць з ім». Але справа якраз не ў феноменальных здольнасцях рабочага Леаніда Патаповіча, справа — у масавасці такой з'явы.

На Захадзе ў даследаванні розных сацыяльных аспектаў любяць арыентавацца на «сярэдняга» жыхара (амерыканца, немца, англічаніна). Ён, кажучь, фігура тыповая. Калі і мы возьмем за ўзор «сярэдняга» савецкага грамадзяніна (рабочага, калгасніка), то, не пакрываюшы душой, можам сказаць пра яго словам акадэміка Артабалеўскага. Савецкага чалавека ахарактарызуюць не толькі прафесійнае майстэрства, але і высокі культурны ўзровень, шырокае кола зацікаўленасці, грунтоўнасць ведаў у галіне палітыкі, эканомікі, гісторыі, літаратуры і мастацтва. Да гэтай мазаікі, з якой складаецца партрэт савецкага рабочага ці калгасніка, трэба дадаць і яго хобі: філатэлія і нумізматыка, мастацкая самадзейнасць і спорт, мадэліраванне ці разьба па дрэву, развядзенне птушак або акварыумных рыбак.

Колькі разоў даводзілася сустракаць іншаземцаў, якія выдатна разбіраюцца ў той галіне, у якой працуюць, а закрані элементарнае палітычнае пытанне і пачуеш у адказ: «Палітыкай не цікаўлюся». Мастацтва такога спецыяліста не хвалюе, кніжкі вядомага ўсяму свету аўтара не чытаюць і нават не чуў пра яго, на канцэрты не ходзіць. Кола яго інтарэсаў — па-за межамі духоўнай сферы быцця. Яно гранічна вузкае: дом — машына — заробтак. Ён добра ведае цану на бензін, мяса і апошняя моды бікіні-шнурчкі і не заўважае, што ў свеце ёсць рэчы куды больш каштоўныя і вартыя.

Наша зямлячка Роза Стэйсі, выкладчыца аднаго з каледжаў Атавы, аднойчы запісала ў сваім дзённіку, які яна вяла ў час падарожжа па Савецкай краіне: «Увесь час мяне цікавіць

тутэйшая моладзь. Учарашні вечар правяла сярод мінскіх студэнтаў. Які круггляд! Якая глыбіня ведаў! Узнімі любую тэму, — у іх ёсць што сказаць, а мне было што паслухаць. Яны многа чытаюць, іх цікавіць усё на свеце. Мне было някавата, што мае савецкія апаненты ведаюць пра Канаду куды больш, чым я. А я ж там вырасла і цяпер сама вучу такіх васьм хлопцаў і дзяўчат...»

Каго б з нашых людзей мы ні ўзялі — рабочага, студэнта, прафесара, калгасніка, кожны з іх чалавек цікавы, у кожнага багаты духоўны запатрабаванні. Збяры гэтых людзей разам — у іх знойдзецца і не адна, а мноства агульных тэм. Ім будзе цікава, нягледзячы, здавалася б, на рознае становішча, неаднолькавы ўзровень адукацыі. Такімі агульнымі тэмамі для іх будуць не толькі футбол ці хакей, але і новыя вершы папулярнага паэта, і касмічныя «праблемы», і новы шматсерыйны фільм, які ўсе глядзелі па тэлебачанні, і апошняя сесія Генеральнай Асамблеі ААН.

Нягледзячы на ўяўную штучнасць падобнага прыкладу, ён усё ж грунтуецца на рэальных з'явах нашага жыцця. Такія прывычныя для нас з'явы кідаюцца ў вочы (а сяго-таго нават і шакіруюць!) замежным гасцям. Яны са здзіўленнем адзначаюць, што ў Савецкім Саюзе за адным сталом могуць сядзець рабочы і кіраўнік прадпрыемства, людзі інтэлектуальнай і фізічнай працы. І на дзяржаўным вечы, і ў сяброўскай кампаніі. Што іх яднае? Што ў іх агульнае?

Агульнае ў іх — сацыяльная актыўнасць і грамадскае мысленне, духоўная тоеснасць, высокі культурны ўзровень, супадзенне інтарэсаў. А калі мы можам пасадзіць за адзін стол вучонага і аратага, дырэктара прадпрыемства і яго падначаленага і не баяцца, што хто-небудзь з іх палічыць такую кампанію «непадыходзячай», — ці ж гэта не найвялікшае дасягненне сацыялістычнага ладу? Праз прызму чалавечых адносін мы бачым карэнныя сацыяльныя перамены, што адбыліся ў савецкім грамадстве. І кожны з нас рэальна адчувае плён барацьбы Камуністычнай партыі за ліквідацыю адрозненняў паміж працай разумовай і фізічнай, паміж вясковым і гарадскім укладам жыцця.

Мы ганарымся многімі нашымі здабыткамі ў будаўніцтве новага жыцця. Але адной з найважнейшых перамог на шляху сацыялістычнага станаўлення нашай Радзімы мы лічым перамогу над адсталасцю і мяшчанствам, забітасцю і прыгнечанасцю, забабонамі і духоўнай беднасцю, — усім тым, што нам далася ў спадчыну ад старога ладу Расіі дакастрычніцкай, Расіі эксплуатацыйскай. Узгадаваць чалавека камуністычнай фармацыі з новым поглядам на свет і іншымі адносинамі да людзей, чалавека, здольнага ацаніць культурную скарбніцу сваіх продкаў і ўзагаціць яе, — гэта па сіле толькі сацыялістычнаму грамадству.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Рабочы-інтэлігент, чалавек грамадскага мыслення — гэтыя якасці вызначаюць Уладзіміра ДРАЗДОВА. Вы бачыце яго на аб'екце, дзе Уладзімір працуе слесарам-трубаўкладчыкам. Але ў Савецкім раёне беларускай сталіцы людзі ведаюць У. Драздова як дэпутата райсавета, куды ён абраны ўжо другі раз.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

жаўным універсітэце адкрыўся медыцынскі факультэт. Для работы ў ім запрацілі вядомых вучоных з Масквы, Кіева, Харкава, Смаленска. Ехалі ў Беларусь спецыялісты, прыбывала абсталаванне і неабходная літаратура па медыцыне. Суседнія братнія рэспублікі дзяліліся ўсім, чым маглі.

Ствараючы медыцынскі часопіс (ён называўся тады «Белорусская медицинская мысль»), Народны камісарыят аховы здароўя БССР бачыў яго асноўную задачу ў тым, каб «арганічна звязаць і мэтазгодна спалучаць тэарэтычную медыцынскую думку з практычнымі патрэбамі». У рабоце часопіса актыўны ўдзел прынялі кіруючыя работнікі камісарыята, прафесары медыцынскага факультэта БДУ, урачы-практыкі Мінска, Віцебска, Гомеля, Магілёва. Першы нумар часопіса выйшаў у верасні 1924 года.

Год ад году з ліквідацыяй эканамічнай разрухі паляпшалася справа аховы здароўя ў рэспубліцы. Рыхтаваліся кадры ўрачоў. У 1930 годзе медыцынскі факультэт быў рэарганізаван у медыцынскі інстытут. А праз два гады адкрыўся Беларускі дзяржаўны інстытут удасканалення ўрачоў. У 1934 годзе быў адкрыты медыцынскі інстытут у Віцебску і створана 8 навукова-даследчых інстытутаў. Паспяхова развілася сетка лячэбна-прафілактычных устаноў.

Ужо ў 1940 годзе ў параўнанні з 1913 годам агульная смяротнасць насельніцтва знізілася ў 1,9, а дзіцячая ў паўтара раза.

Цяжкія выпрабаванні выпалі на долю беларускага народа ў гады другой сусветнай вайны. У выніку трохгадовай фашысцкай акупацыі ўзраслі інфекцыйныя захворванні. І зноў, як і ў пачатку дваццятых гадоў, на дапамогу беларусам прыйшлі ўсе братнія народы Савецкай краіны і ў першую чаргу вялікі рускі народ. Інтэнсіўнае аднаўленне эканомікі суправаджалася адраджэннем культурнага жыцця, аднаўленнем сістэмы аховы здароўя, узаўважэннем работы медыцынскіх і навукова-даследчых інстытутаў, усіх лячэбных устаноў. На гэта спатрэбілася чатыры гады.

А потым мы рушылі далей. У 1958 годзе ў Гродна быў адкрыты трэці ў Беларусі медыцынскі інстытут. У 1960 годзе створаны навукова-даследчы інстытут анкалогіі і медыцынскай радыялогіі, узніклі новыя даследчыя лабараторыі. Больш багатая стала матэрыяльна-тэхнічная база навуковых і навукова-даследчых інстытутаў.

...Дакладчык аперыруе мінствам лічбаў, але яго слухаюць з неаслабнай ува-

гай. Колькі дзяржава выдаткоўвае сродкаў на ахову здароўя? У 1940 годзе на аднаго жыхара ў нас прыходзілася 4 рублі, у 1960 годзе — чатыры разы больш, а ў 1971 годзе — звыш 34 рублёў. Асігнаванні на капітальнае будаўніцтва ўзраслі з 53,3 мільёна рублёў у 1965—70 гадах да 124 мільёнаў у 1971—75 гадах.

За пасляваенны перыяд узведзены новыя будынкi абласных і раённых бальніц. У 1950 годзе ў раённай бальніцы ў сярэднім было 62 ложка, сёння — 165.

Ну, а як у гэтым сэнсе выглядае наш Мінск? Тут разбудаваўся вучэбны комплекс медыцынскага інстытута (урачысты сход адбываецца ў прасторнай актавай зале новага корпуса). Дзейнічаюць дзесяткі паліклінік і бальніц у кожным раёне горада, у тым ліку і абласная бальніца; будуюцца клінічная бальніца на 1000 ложкаў і бальніца хуткай дапамогі на 800 ложкаў; створан сучасны цэнтр дзіцячай хірургіі з высокаспецыялізаванымі аддзяленнямі.

Рашэнню задач аховы здароўя спрыяе развіццё медыцынскай навукі. За гады Савецкай улады выраслі кадры беларускіх вучоных-медыкаў. У навукова-даследчых і медыцынскіх інстытутах рэспублікі зараз працуюць 1779 навуковых і навукова-педагагічных работнікаў. З іх 111 дактароў медыцыны і 975 кандыдатаў медыцынскіх навук, дзевяць вучоных з'яўляюцца членамі Акадэміі медыцынскіх навук СССР і БССР.

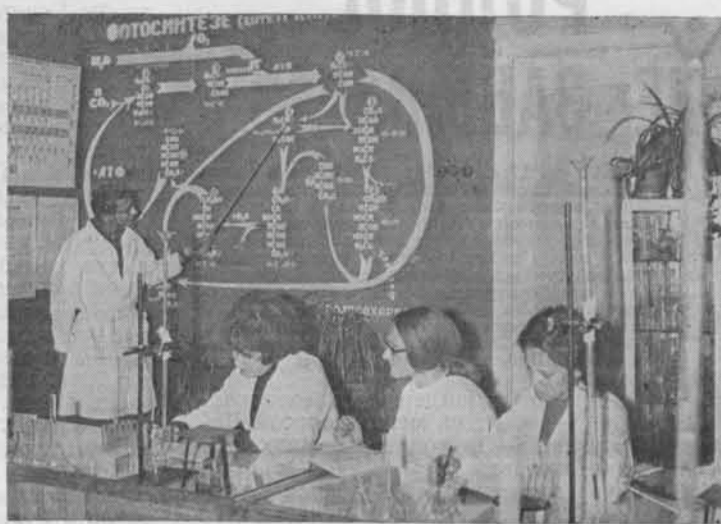
Не дзіва, што тыраж часопіса «Здравоохранение Белоруссии», які друкуе грунтоўныя матэрыялы вучоных і практыкаў, вырас з 1000 экзэмпляраў у 1924 годзе да звыш 20 000 у 1974 годзе. 624 экзэмпляры ідуць на падпіскі за межы рэспублікі, з іх 78 — у зарубежныя краіны: Польшчу, Чэхаславакію, Балгарыю, Венгрыю, Індыю, Галандыю, Бельгію, Японію, Аўстралію, Англію і Злучаныя Штаты Амерыкі.

На працягу 50 год свайго існавання ва ўсе перыяды развіцця аховы здароўя і медыцынскай навукі ў Беларусі часопіс крочыў у нагу з жыццём. Дзейнасць яго непарыўна звязана з дасягненнем сапраўды велічых поспехаў на ніве служэння савецкаму чалавеку, яго здароўю.

Пра гэта апошняе якраз нічога не сказаў дакладчык. Можна таму, што гэта быў сам галоўны рэдактар часопіса прафесар Іван Інсараў.

Затое пра гэта было сказана ў шматлікіх віншавальных прамовах гасцей урачыстага сходу.

Мікалай РАЖКОУ.

Гомельскі дзяржаўны універсітэт — адна з самых маладых вышэйшых навучальных устаноў рэспублікі. Яму ўсяго пяць гадоў. Але за гэты невялікі тэрмін ён паспеў значна вырасці. Умацавалася матэрыяльная база. Сёлага ўвайшоў у строй новы вучэбны корпус на 9 тысяч квадратных метраў, здаецца жылы 156-кватэрны дом, дзе размесцяцца студэнцкі інтэрнат і прафілакторый. За пяць гадоў амаль удвая павялічылася колькасць студэнтаў і выкладчыкаў універсітэта. Адкрыўся новы факультэт — эканамічны, адзіны ў Беларусі, які рыхтуе спецыялістаў па эканоміцы працы і арганізацыі механізаванай апрацоўкі эканамічнай інфармацыі.

І, нарэшце, што асабліва важна: у мінулым навучальным годзе поўнаасцю завершаны пе-

раход на ўсіх факультэтах на універсітэцкую сістэму навучання. [Універсітэт быў створаны на базе Гомельскага педагагічнага інстытута]. Універсітэцкая адукацыя прадугледжвае шырокую тэарэтычную падрыхтоўку студэнтаў на першых курсах і вузкую спецыялізацыю, пачынаючы з трэцяга года навучання. Вырашаючы пытанне аб спецыялізацыі на факультэтах, выкладчыкі зыходзілі з асаблівасцей і патрэб Палескага рэгіёна. Цяпер падобная «вузкая» арыентацыя наогул характэрна для універсітэтаў.

НА ЗДЫМКАХ: студэнцкія будні — лекцыі, лабараторныя работы, самастойныя даследаванні; унізе справа — выступіае самадзейны вакальна-інструментальны ансамбль «Радзімічы», дыпламант усесаюзнай універсіяды 1972 года.

СУМЕСНЫМІ НАМАГАННЯМІ

У Літоўскай ССР, як і ў нашай рэспубліцы, высокімі тэмпамі развіваюцца прыборабудаванне, электронная, радыётэхнічная і электратэхнічная прамысловасць. На прадпрыемствах рэспублікі-сясцёр шырока ўкараняюцца электронна-вылічальныя і вымяральных тэхніка, тэхніка кантролю за якасцю, аўтаматычныя пачыныя лініі. Ствараюцца сістэмы аўтаматызаванага кіравання вытворчасцю.

Эфектыўнасць выкарыстання гэтай тэхнікі залежыць ад якасці праектавання і вытворчасці саміх сістэм і іх элементаў, ад іх даўгавечнасці і надзейнасці.

Вырашэнне гэтых важных і складаных праблем сумеснымі намаганнямі пачалі вучоныя і спецыялісты дзвюх рэспублік. У адпаведнасці з дагаворам навукова-тэхнічных таварыстваў Беларусі і Літвы аб творчым супрацоўніцтве ў Інстытуце фізі-

кі і матэматыкі Акадэміі навук Літоўскай ССР і Вільнюскай інжынерна-будаўнічым інстытуце адбыўся першы міжрэспубліканскі семінар па пытаннях ацэнкі якасных характарыстык і аналізу складаных сістэм.

Вучоныя і спецыялісты абмеркавалі праблемы тэорыі складаных тэхнічных сістэм, іх абслугоўвання, а таксама аўтаматызацыі кіравання і праектавання, падрыхтавалі адпаведныя рэкамендацыі.

былі пералічаны ўсе тавары, якія толькі даводзілася купляць. Працэнт зніжэння часам дасягаў палавіны кошту. Гэта тэндэнцыя цалкам захавалася і ў бягучай пяцігодцы.

Ужо ў сакавіку 1971 года праведзена масавае зніжэнне цен на тэлевізары, пральныя машыны, матацыклы, матаролеры, мапеды, тавары бытавой хіміі, вырабы з капронавай тканіны і інш. у сярэднім на 15—25 працэнтаў. У лютым 1972 года — другое зніжэнне, ад якога насельніцтва выйграла ў год увогуле 400 мільёнаў рублёў. З кастрычніка 1973 года зноў падзешавелі многія прадметы адзення, трыкатажу, некаторыя віды тавараў культурна-бытавога прызначэння. Нарэшце, сёлета стала вядома аб зніжэнні цен на гадзіннікі і запасныя часткі для іх...

«Толькі за тры гады пяцігодкі, — сказаў намеснік старшыні Камітэта Віктар Астапенка, — чысты выйгрыш насельніцтва ад зніжэння цен склаў 1,7 мільярда рублёў. Да таго ж звыш мільярда рублёў пакупнікі сэканомілі пасля леташняй пераўцэнкі некаторых відаў адзення, абутку, галантарэі, трыкатажу. Ужо адно такое зніжэнне само па сабе павышае пакупную здольнасць насельніцтва. Аднак, як вядома, зніжэнне цен у нас праводзіцца адначасова з ростам зарплат. Да канца

пяцігодкі, як абвешчана партыяй на XXIV з'ездзе, рэальныя даходы насельніцтва павысяцца ў сярэднім на 30 працэнтаў.

ДАПЛАЧВАЕ ДЗЯРЖАВА

Выбіваючы чэкі на некаторыя віды тавараў, нашы гаспадыні нават не задумваюцца над тым, што плоцяць за іх толькі частку рэальнага кошту. Другую частку расходаў бяра на сябе дзяржава, заведама прадаючы насельніцтву гэтыя тавары дзешавей іх сабекошту. Першыя «паўзунны» для нованароджаных і харчовыя сумесі для самых маленькіх, падручнікі, шыйткі, абутак і адзенне для школьнікаў, асобныя віды харчовых прадуктаў рэалізуюцца значна ніжэй іх сабекошту.

У гэтым праяўляецца адзін з самых гуманых прынцыпаў сацыялістычнай сістэмы цэнаўтварэння. Заклучаецца ён у тым, што цэны назначаюцца перш за ўсё ў залежнасці ад сацыяльнай значнасці тавараў.

Савецкая дзяржава не шкадуе мільярдных сродкаў, каб цэны на тавары сапраўды жыццёва важныя былі даступны нават для самага сціплага сямейнага бюджэту. Гэтым тлумачыцца і тое, што абсалютны ўзровень цен на прадукты

харчавання ў СССР ніжэйшы, чым у большасці капіталістычных краін.

Можна ўзнікнуць пытанне, ці разумна гэта з пункту гледжання эканомікі? Разумна. Савецкая народная гаспадарка можа дазволіць сабе такую «раскошу», бо гэтыя затраты з лішкам пакрываюцца за кошт іншых галін прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Адначасова прымаюцца энергічныя меры, каб знізіць сабекошт «нявыгаднай» прадукцыі шляхам інтэнсіфікацыі вытворчасці. І тут уступае ў дзеянне яшчэ адна цікавая асаблівасць сістэмы «вытворчасць — цана — пакупнік» — узаемадзеянне эканамічнага і палітычнага фактараў цэнаўтварэння.

ЭКАНОМІКА І ПАЛІТЫКА

Цэны — не толькі эканоміка, але і вялікая палітыка, лічаць спецыялісты савецкіх планавых органаў. Часам нават цяжка бывае разгледзець, дзе канчаецца кампетэнцыя эканомікі і пачынаюцца меркаванні палітыкі.

Сабекошт любога новага тавару падлічваецца з дакладнасцю да капейкі. Гэта скрупулёзная, пазбаўленая эмоцый эканоміка. Але канчатковая рознічная цана таго ж вырабу назначаецца з абавязковай умовай — каб яна не перавышала цану старога аналагічнага тавару з улі-

кам дадатковых затрат і ўзросшай спажывецкай вартасці. Нярэдка гэта розніца наогул адкідаецца рашэннем органаў цэнаўтварэння. Такім чынам на практыцы захоўваецца прынцып стабільнасці савецкіх цен. З той жа прычыны з нашых прылаўкаў не знікаюць танныя аналагічныя тавары — пакупніку даецца магчымасць выбару.

Кліматычныя ўмовы 1972 года былі, як ніколі, цяжкімі. Сельская гаспадарка краіны панесла немалыя страты. Але рознічныя цэны на прадукты харчавання не павысіліся ні на капейку. Гэта палітыка, вялікая сацыяльная палітыка дзяржавы, якая ва ўсе часы на першае месца ставіць інтарэсы працоўных.

Цэны і вытворчасць у нашай народнай гаспадарцы неразрыўна звязаны і разам служаць інтарэсам пакупнікоў, а значыць інтарэсам кожнага савецкага чалавека. Сістэма цэнаўтварэння лабудавана такім чынам, што яна стымулюе выпуск высакаякасных тавараў. Разам з тым, гіганцкія цэнтралізаваныя асігнаванні на развіццё прамысловасці і сельскай гаспадаркі павышаюць іх эфектыўнасць, спрыяюць росту выпуску прадметаў ужытку, што непазбежна адбываецца на цэнах, якія зніжаюцца.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

РОДНОЕ НЕ ЗАБЫВАЕТСЯ

С 13 по 17 сентября 1974 года в белорусской столице находилась группа наших соотечественников из Аргентины. Гости познакомились с городом и его достопримечательностями, посетили Минский завод холодильников, присутствовали на приеме в Белорусском товариществе по культурным связям с соотечественниками за рубежом.

Своими впечатлениями поделились с сотрудником Товарищества руководителем группы Павел Барвинский и другие туристы.

— Вы пробыли когда-нибудь аргентинский мате? — встретил меня вопросом Павел Барвинский. — Проходите, пожалуйста, сейчас я пригостю.

В номере готовили «Юбилейную», кроме хозяйки, еще несколько человек. На столе шумит блестящий электрический самовар. Из маленькой тывковки, заменяющей традиционную русскую чашку, поднимается душистый пар.

— За сорок с лишним лет жизни в Аргентине привык к этому напитку, даже в поездку взял с собой.

Павел Леонтьевич делает глоток через небольшую металлическую трубку и передает тывковку мне.

— Ну как, нравится аргентинский чай из русской самовара? Я его специально купил, чтобы угощать своих друзей в Буэнос-Айресе.

— Как видите, только в этом году, — продолжает он, — мы впервые смогли организовать туристскую поездку соотечественников на Родину, в Советский Союз. Прибыла большая группа, сто семнадцать человек. Из них только двенадцать отправились по туру, остальные разъехались в родные места.

За неполных два месяца нашего пребывания здесь мы посетили Москву, Волгоград, Киев, Ровно, отдыхали на южном побережье Крыма. Теперь вот Минск, а затем Вильнюс и Ленинград. Впечатлений очень много, и необходимо время, чтобы они улеглись. Поэтому остановилось только на основном, на том, что нас больше всего поразило.

В первую очередь обращает на себя внимание то, что жизненный уровень во всей стране одинаков. В деревне так же, как и в городе, в квартирах современная мебель, телевизоры, холодильники, стиральные машины, ковры. Везде чувствуется, что люди не отказывают себе в пище. Нигде мы не видели нищих. Когда я уезжал на заработки в Аргентину, в нашей деревне только в нескольких домах полы были из досок.

Аргентина — богатая страна, особенно по производству мясных продуктов, но в ней, как и в любой капиталистической стране, прежде всего бросаются в глаза резкие контрасты между роскошью и нищетой.

— Горькая ирония заложена в распространенной у нас поговорке: «Наши коровы и наше несчастье идут по одной и той же

дороге». Только несчастье наше, а коровы — чужие, — замечает Филипп Домнич. — Поэтому мы прекрасно понимаем, что если бы Советская страна большею частью своей истории занималась не восстановлением разрушений, а строительством, если бы она не помогала слаборазвитым странам, — а она, верная своим принципам и интернациональному долгу, это делает, — если бы не имела такой высокой военной потенциал, — а она вынуждена его иметь, учитывая исторические уроки, — то в Советском Союзе был бы самый высокий жизненный уровень. Теперь народы мира уже нельзя ввести в заблуждение никакими изощренными выдумками и клеветой. Мы научились из самой злобной антисоветской пропаганды выуживать крупинки правды.

— Для меня лично, — вступает в разговор Мария Воляник, — эта поездка значила очень много. С возрастом убеждаешься в справедливости слов: «Что любишь — не забывается». Мои родители вновь уехали в Аргентину в 1963 году, так как там осталась вся наша родня. И вот, когда мы приехали в Ровно, я прошла по той дороге, по которой когда-то ходила в школу, и будто вернулась в свое детство. Зашла в школу, она стала еще лучше. Появились новые кабинеты, увеличилось количество классов. За моей партией сидит уже кто-то другой. А у меня такое чувство, как будто со всем этим я никогда не разлучалась. Может быть, впервые за свою жизнь поняла, почему старшее поколение так болезненно переживает вынужденную разлуку с родной землей.

— Что еще производит большое впечатление, так это размах строительства, — продолжает Павел Леонтьевич. — Создается впечатление, что вся страна строится. Заводы и комбинаты, жилые дома и административные здания, детские сады и школы, спортивные сооружения и студенческие общежития. А освоение богатств Сибири!

Конечно, мы знали, что пережила страна в годы войны, но только посетив такие города, как Волгоград, Киев, Минск, увидев Хатынь, мы можем представить, насколько действительность была ужаснее наших представлений. Горько сознавать, что в Аргентине нашли себе приют некоторые военные преступники, которые зверствовали на нашей земле.

Разговор переходит на последние политические события в мире. Земли из Аргентины приветствуют прогресс в деле разрядки напряженности. Их радуют перспективы развития туризма между Советским Союзом и Аргентиной.

Наша своеобразная чашка с чаем обходит присутствующих уже в третий раз. В комнате клубится дым от выкуранных сигарет, самовар остыл, а завтра гостям предстоит дальний путь.

— Мы надеемся, — говорит, прощаясь, Барвинский, — на следующий год организовать поездку нашей молодежи в Советский Союз. После лета, проведенного на Родине, мы возвращаемся в Аргентину, когда там начинается весна. Пусть она принесет с собой не только солнечные дни, но и потепление политического климата на всей планете.

Александр МАЛАХОВ.

3 ЖЫЦЦЯ ІВАНА АЛЯКСЕЙЧЫКА

Письменник, калі піша пра жыццё і дзейнасць славагата чалавека, карыстаецца той вялікай перавагай, што мае неабсяжны прастор для творчасці, які вымяраецца друкарскімі аркушамі паперы і грунтуюцца на ўжо гатовай вядомасці і славе свайго героя. У журналіста магчымасці абмежаваны часам, якога ніколі не хапае, і мізэрна малой плошчай газетнай старонкі, над якой кожны на свеце рэдактар дрыжыць так, як скупы над золатам. Карыстаючыся гэтакімі сціпымі магчымасцямі, я пачынаю расказ пра малавядомага, але выдатнага чалавека, якому не грэх было б прысвяціць цэлую кнігу.

Мой герой — селянін з вёскі Баравыя Уздзенскага раёна, калгаснік калгаса імя Ільіча Івана Аляксейчыка.

Нарадзіўся ён у той самай вёсцы ў 1900 годзе — яшчэ, значыць, пры цары. Сам Аляксейчык — і не без падстаў! — лічыць, што нарадзіўся заўчасна — лепш было б гадоў на дзесяць — пятнаццаць пазней. «А калі паспяшыў з'явіцца на свет, — кажа ён, — то і жыццё не зусім удалае выйшла». Каб не падумалі, што ён скардзіцца на свой лёс, Іван Пятровіч тут жа з філасофскай разважлівасцю дадае: «Але што міру, тое і бабінаму сыну».

Яно і праўда, што жыццё

чалавека складвалася не гладка. Першы і галоўны папрок Іван Пятровіч адрасуе былому расійскаму імператару: «З-за яго, дубіны, не атрымаў ні аднаго класа адукацыі». Не атрымаў таму, што пры цары сяляне ў Баравых жылі так бедна, што далей няма куды. А калі бедна, то і цёмна. І ўсё-такі Аляксейчык пераадолеў векавую цемру, аб чым сведчаць шматлікія кнігі па філасофіі, логіцы, гісторыі і прыродазнаўству, якія ўбачыў я ў яго вялікай бібліятэцы. Яму дапамагла маці.

Маці, звалі яе Варварай, купляла старыя газеты, рэзала іх на стужкі і абклеівала вокны, каб узімку мороз не лез у хату. Хлапчук прыглядаўся да газет і вельмі дзівіўся, бо на паперы, як жывыя, былі «намаляваны» людзі. У гэты час з руска-японскай вайны ў вёску вярнуліся два салдаты — Салавей і Саладуха. Салдаты ўмелі чытаць, таму трохі выхваляліся гэтым. «Яны і паказалі мне «букі-ведзі», і чытаць навучылі». Вучоба яшчэ не скончылася, а газет не стала. Таму хлопчы лазіў па лаве калы, а калі чытаў тое, што было напісана на прыклееных да рамы стужках.

Бабы прыходзілі да Аляксейчыка на вяржкі, глядзелі на малага, ківалі галавамі, а потым разнісілі па вёсцы: «Во дзіцятка — чытае, як рэпу грызе! Во галава!» Варвара гана-

рылася. Але гонар гонарам, а практычны сялянскі розум — само сабой. Яна выдатна разумела, што за аднаго вучонага сем невукаў даюць, і то не бяруць. З такімі думкамі Варвара хадзіла да дзесятковых яўрэяў і за пятак-дзешаток як выменьвала ў іх газеты для сыночка. А некай раз нават «Родную речь» пазычыла, прадбачліва занёсшы гандлярку цэлую капю свежых агуркоў. Малы вывучыў кніжку, як малітва.

Сказанае датычыць пачатковай адукацыі. У аснову сярэдняй легла таўшчэзная «Кніга Аспушкіна», або, дакладней, як неўзабаве высветліў Іван, збор твораў вялікага рускага паэта А. С. Пушкіна, пазычаны такім жа чынам, што і падручнік граматыкі.

«Ну, і чытаў я яе —цэлымі днямі! Вечарамі пры газніцы, у полі, на пашы пры каровах. Чытаеш, помню, і за сэрца бярэ. Цыганы, марская царэўна, Руслан і Людміла... Не было большага шчасця». Калі перакласці гэтыя словы Івана на ўзніслаўшую мову мастацкай літаратуры, то можна сказаць, прыкладна так: юная душа аказалася ў салодкім палоне цудоўнай паэзіі і, зачараваная ёю, убачыла перад сабой новы, прыгожы і радасны свет. Вядома, так і было, хаця маці і сын не ўсведамлялі гэтых пацужцяў. Маці нават баялася,

[Заканчэнне на 6-й стар.]

ЧАЛАВЕК І ЯГО КРУГАГЛЯД

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Кругагляд падданага Расійскай імперыі, у тым ліку і Беларуса, вызначаўся ў двухкласнай прыходскай школе і абмяжоўваўся царквой і карчмой. Прыходская школа не многіх вучыла чытаць і пісаць. Для беларуса тых часоў гэта была «вячківая грамата». Царква прыгавяля і рабавала чалавека духоўна, маральна, карчма разарала і закабала яго фізічна.

Сімвалам нашага стаў палац культуры. Нават знешне ён пераўзыходзіць пыхлівая панскія палацы дарэвалюцыйнай Беларусі. Палац культуры, які расчынены для ўсіх. З кінаі танцавальнымі заламі, са сценамі, на якія выходзяць не толькі свой хор ці народны тэатр, але і слаўныя прафесійныя калектывы, з памяшканнямі для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці, з бібліятэкай, дзе можна дастаць любую кніжку, прыняць удзел у чытальніцкай канферэнцыі, паслухаць гутарку літаратара са сталіцы.

Цяпер асяродкам культурнага жыцця стаў той самы палац, які вырас з чырвонага кутка, дзе нашы бабулі пазываліся непісьменнасці на ўроках «лікбеза», з хаты-чытальні, дзе збіраліся першыя камсамольцы, каб пачытаць газету, якая была адна на цэлую вёску, з пасляваеннага халоднага і няўтульнага клуба, у якім мы глядзелі раз на месяц стары кінафільм. Сёння можна сказаць аб усім гэтым у мінулы час, бо ў новую вёску з новай хатай, гандлёвым цэнтрам, прасторнай школай прыходзіць і новы цэнтр культуры. А наша партыя і ўрад ставяць мэту, каб работнік культуры на раёне, у вёсцы меў такую ж вагу ў грамадстве, як скажам, старшыня калгаса ці дырэктар школы.

Калі можна было б за адзін раз бабываць ва ўсіх беларускіх гарадах, дзе ёсць тэатры, прайсціся пасля васьмі гадзін вечара ля тэатральных пад'ездаў, то мы заўважылі б калоны аўтобусаў з сельскай мясцовасці. Дрэмлючы шафёры, чакуючы заканчэння спектакля. Ціха струменіцца святло агню начнога горада. Там, у партэры тэатра, трыццаць цялятніцы, дзяркі, трактарысты — калгаснікі прыехалі ў горад на спектакль... Дык ці варта дзіўраца, што селянін мае такі звырокі дзяглед, што кола яго інтарэсаў выходзіць далёка за межы яго прафесіі. Ці варта дзіўраца эрудыцыі рабочага, калі сёння ў рэспубліцы 74 праценты прамысловых рабочых — гэта людзі, якія маюць сярэдняе або вышэйшую адукацыю, калі мы гаворым аб тым, што растуць кадры рабочых інтэлігентаў, веды і культура якіх узнімаюцца да ўзроўню спецыялістаў высокага класа.

Выхаванне такога чалавека ў савецкім грамадстве, яго густаў і запатрабаваньняў, яго поглядаў і эстэтычных ідэалаў пачынаецца з першых крокаў яго жыцця. З дзіцячага сада і школы. Надаўна ў Беларусі гасціла група нашых суайчыннікаў з Аргенціны. Убачыўшы, у якіх умовах выхоўваюцца дзеці нашых працоўных, адна з жанчын не магла схаваць свайго захаплення і назвала савецкую сістэму выхавання падростаючага пакалення ідэальнай.

Пакінем у баку матэрыяльныя ўмовы, у якіх растуць нашы дзеці. Звернем увагу на тое, як ужо з першых крокаў фарміруецца дыяпазон інтарэсаў будучага дарослага грамадзяніна. У першы ж дзень, як толькі ён пераступіць парог школы, яму прапануюць выбраць тэхнічны ці танцавальны гурток, запісацца ў секцыю плавання або наведваць станцыю юных натуралістаў. Праз тыдзень яго ўжо ўсім класам павядуць у тэатр юнага глядача ці на канцэрт цымбальнага аркестра. А як толькі ён навучыцца чытаць, яго запішучу ў дзіцячую бібліятэку.

Савецкая школа не проста выпускае са сваіх сцен адука-

ванага юнака ці дзяўчыну. Школа выводзіць у свет добрага і чулага чалавека, сьвядомага грамадзяніна сваёй Радзімы, незалежна ад таго, кім ён стане — акадэмікам ці стругальшчыкам, бо не гэта ў канчатковым выніку галоўнае. Нездарма мы ставім у прамую залежнасць далейшае развіццё нашага грамадства ад усёбаковага развіцця яго галоўнай прадукцыйнай сілы — чалавека.

Велізэрну ролю ў гэтым працэсе адыгрываюць у нашай краіне кніга, кінафільм, п'еса, выяўленчае мастацтва. Няма ў свеце народа больш прагнага да кнігі, чым савецкі народ. Па праву нас называюць краінай, дзе больш за ўсіх чытаюць. Даныя абследавання пацвярджаюць — жыхар савецкага горада траціць на чытанне кніг у сярэднім 31 мінуту ў дзень. Амерыканец аддае кніжцы ўсяго 6 мінут.

У ФРГ лічаць, што жыхар гэтай краіны не можа абысціся без аўтамабіля. Але затое амаль трэцяя частка дарослага насельніцтва спакойна абыходзіцца без кнігі. Кожны бельгіец прынамсі раз у год купляе кватасі — добрага адзнака далікатнасці і выхаванасці. Але кожны трэці бельгіец ніколі ў жыцці не купіў кніжкі, а кожны другі ніколі не наведваў бібліятэкі. Такая сумная статыстыка духоўнага развіцця «вольнага свету». І не выдала кова, што ў гэтым свеце ўголас гавораць сёння пра «нечытаючае пакаленне» як пра з'яў тыповую для большасці развітых капіталістычных краін.

Мы, наадварот, можам гаварыць пра кніжны «голад», нягледзячы на тое, што толькі ў Беларусі штогод выдаецца і распаўсюджваецца ў разліку на аднаго жыхара 6—7 кніжак і брашур. Да таго вялікі попыт на мастацкую, грамадска-палітычную, навукова-папулярную літаратуру ў нашым народзе.

Імкненне ўдасканаліць сябе не толькі ў выбранай прафесіі, але і пастаяннае жаданне не заседжвацца на занятых пазіцыях, якія мы прывыклі называць далаггладом, уведаць, што там, за гарызонтам, узбагачаць сябе, спазнаючы таямніцы культуры, расшыраць свае пазнанні ва ўсіх сферах жыцця, даступных чалавечаму розуму, — вось характэрныя рысы, якія вызначаюць аблічча грамадзяніна Савецкай краіны.

Гаворачы вобразна, кожную восень у нашай краіне пачынаецца ўсеагульнае навучальнае год. Дзеці ідуць у школу, моладзь — у тэхнікумы і інстытуты, а іх бацькі пасля работы спяваюцца на заняткі ва ўніверсітэты марксізму-ленінізму, народныя ўніверсітэты культуры, розныя семінары і гурткі. Цікаваць нашых людзей да палітычных ведаў, да мастацтва, літаратуры стала сапраўды масавай. Гэта — вынік разумнай дзяржаўнай палітыкі, накіраванай на гарманічнае спалучэнне ўзроўню і ладу жыцця.

Працоўны чалавек атрымлівае зарплату. Сёлета яго заробак зноў павялічыўся на некалькі рублёў. Чалавек плануе, на што выдаць гэтыя грошы. Ён дазволіць сабе купіць новы касцюм або пайсці лішні раз у выхадны з сям'ёй у рэстаран, можа, ён пакладзе больш на ашчадную кніжку, каб на вясну абнавіць мэблę ў кватэры ці перасесці з матацыкла на аўтамабіль. І абавязкова ён падумае пра выдаткі на газету, часопіс, кніжку.

Учора беларус выпісаў 3—4 газеты і часопісы на сваю. Сёння ён выпіша напэўна больш. Акрамя таго, ён пойдзе ў філармонію і купіць сабе і жонцы абанемент на канцэрт класічнай музыкі або на выступленні слаўных вакалістаў, прынясе дадому не адну, а дзве кніжкі.

У гэтым і заключаецца дыалектычная заканамернасць савецкага ладу жыцця: рост матэрыяльнага дабрабыту дзеля расшырэння духоўнага кругагляду чалавека, узбагачэння яго ўнутранага свету.

Жодзіна — малады беларускі горад, шырока вядомы магучымі БелАЗамі і работамі вучоных размешчанага тут Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства. Шматпавярховыя дамы, сучасная планіроўка, мноства зеляніны робяць горад утульным і зручным для жыхароў.
НА ЗДЫМКУ: адзін з жодзінскіх мікрараёнаў.
Фота У. ЛУПЕЙКІ.

СТАЯЛА восень 1941 года. Вёска Хізы над ракой Бесядзю, як і тысячы такіх вёсак на Гомельшчыне і ва ўсёй Беларусі, жыла насцярожаным жыццём акупіраванага ворагам краю. Трывожнае прадчуванне чагосьці страшнага, чаканне невядомых падзей валодала людзьмі. Усе мужчыны, хто мог насіць зброю, ваявалі на фронце альбо падаліся ў партызаны. На месцы засталіся толькі жанчыны, дзеці ды старыя.

У адзін з пахмурных асенніх дзён, калі нізкае, дажджлівае неба, здаецца, зусім прыдавіла зямлю, на вуліцы Хізаў з'явіўся малады чалавек, у якім людзі хутка пазналі свайго аднавяскоўца Сямёна Лапіцкага. Натуральна, пасыпаліся пытанні: адкуль і як ён прыбыў, ці не сустрэкаў каго з хізаўцаў і чаму ён, 24-гадовы дзяцюк, не на вайне. Сямён мармытаў нешта аб палоне, але больш адмоўчаўся.

Усё стала зразумелым, калі неўзабаве С. Лапіцкі з'явіўся ў Хізах з вінтоўкай за плячыма і павязкай паліцай на рукаве. Трымаўся ён фанабэрыста. Аб'явіў, што яны са старастам Мікалаем Лапіцкім — прадстаўнікі новай улады і павінны трымаць на сельніцтва ў паслухмянасці, страху і пакоры вялікай Германіі, яе фіюрэру.

Першай акцыяй паліцай было наведанне тых аднавяскоўцаў, якія звярталіся да яго з пытаннямі, калі ён вярнуўся ў вёску. Траіх — Міхаіла Смалярова, Івана Лапіцкага і Сямёна Кадзетава — паліцай С. Лапіцкі збіў да непрытомнасці. Івана Лапіцкага вывеў на двор, паставіў тварам да сцяны і... пачаў страляць з вінтоўкі. Страляў, каб напалохаць Івана і ўсіх аднавяскоўцаў. Інсцэніроўку расстрэлу ён пераняў у гітлераўцаў. І ў далейшым С. Лапіцкі старанна капіраваў фашысцкіх карнікаў, стараўся ва ўсім быць да іх падобным. Лічыў, што так можна хутчэй выслужыцца, дабіцца павышэння, а можа і ўзнагароду заслужыць.

У хаце Смаляровых, калі збіў з ног гаспадара і біў яго на падлозе, з бакоўні выйшла старэйшая маці Міхаіла, каб уступіцца за сына. Удар кулаком — і яна апынулася на падлозе. Амаль з год пасля гэтага старая не ўставала з ложка. Так і памерла.

Старанні паліцай С. Лапіцкага былі заўважаны, і ён пайшоў угару. Атрымаў форму і новую зброю. У снежні 1942 года быў прызначаны ў так званую «белую каманду», якая зверставала ў той час у Чачэрскай, Буда-Кашалёўскай, Кармянскай, Рагачоўскай і Лоеўскай раёнах. «Белай» называлася таму, што зямой карысталася маскіраванымі халатамі. Карнікі падкрадаліся і зняпаку на падалі на вёскі, на асобныя дамы.

Каманда складалася пераважна з былых крымінальнаў, яе ўзначальваў нейкі Аляксандр Буглай, чалавечак з цёмным мінулым. Акупантаў ён дачакаўся ў Баранаві-

чах, дзе адразу з'явіўся ў паліцыйную камендатуру № 221 і прапанаваў свае паслугі. Яго прызначылі следчым у СД. З першых жа дзён свайго каінавай службы Буглай стаў адпраўляць на смерць дзесяткі і сотні людзей. Усіх — камуністаў і некамуністаў — ён аб'яўляў «бальшавікамі». У жніўні 1941 года яго перавялі ў акупіраваны Гомель —

назваў сябе). Словам, у «белай камандзе» Буглай трымаў сябе «фіюрэрам» — калі заахвочваў, а калі і жорстка караў. Паліцэйскага І. Буксава, якога западозрыў у сувязях з партызанамі і ў намеры перайсці да іх, закатаваў уласнаручна. На допыце збіў, потым выстраліў. Цяжка параненага Буксава загадаў павесіць на тэлеграф-

забіў. І зноў пахвальная праця — тая ж поўная шклянка...

З мая 1943 года забойца Лапіцкі ўдзельнічаў у нападзе на вёску Рагінь Буда-Кашалёўскага раёна. Абстрэльваў вёску з мінамёта. Потым канваіраваў 22 арыштаваных у суседнюю вёску Дзёрбічы і разам з такімі ж вылюдкамі расстрэльваў затрыманых, ся-

торыя трагікамічнага характару. З іх вынікае, што паліцай С. Лапіцкі за «гераічныя» ўчынкi ў барацьбе з партызанамі заслужыўся такі да камандзіра ўзвода і атрымаў ад гітлераўцаў сярэбраны медаль «За храбрасць». Клапаціўся аб сваймі кар'еры і Буглай. 21 снежня 1943 года ён пісаў у штаб 630 палка аховы: «Гэтым даводжу да ведама штаба палка 630, што, з'яўляючыся актыўным удзельнікам цяперашняй вайны, як праціўнік бальшавікоў, я змагаюся ўжо 2 гады і 5 месяцаў, маю аформленыя дакументы 15 баёў на блізкай адлегласці (да межаў адрознення бялкоў чалавечага вока)... На падставе пададзенага я прашу штаб палка 630 хадайнічаць аб узнагародзе мяне...»

Праз тры дні камандзір нямецка-фашысцкага палка падпалкоўнік Ротге напісаў у адказ: «Батальёну Буглая. «Белая каманда» святкуе сёння свой двухгадовы юбілей. Батальён за кароткі час залежнасці ад майго палка даказаў, на што ён здольны і неаднаразова вызначаўся храбрасцю. Выказваю таму сваю падзяку і поўнае прызнанне. За асаблівыя заслугі вашага камандзіра, пачынаючы з сённяшняга дня, «белая каманда» будзе называцца «Батальёнам Буглая».

Хоць каментарыі да гэтых дакументаў і не патрабуюцца, усё ж трэба звярнуць увагу... Не, не на «храбрасць» каманды забойцаў. Паняцце «храбрасць» у іх трактуецца па-свойму. Кідаецца ў вочы пэўная дэталь у запісцы Буглая. Даўна, як ён мог спасылацца на «бліжэй чалавечага вока» (у доказ бліжняга бою), калі сам жа загадваў расстрэльваць затрыманых людзей у спіну?!

Яшчэ адзін, больш значны, дакумент падпісаны Гімлерам. Ён адрасаваўся «айнзатцгрупам» і ўсім такім часцям, як «полк 630» і падраздзяленні тыпу «белай каманды» на ўсходніх акупіраваных тэрыторыях. Фашысцкі завадатар прадпісаў: «Калі насельніцтва непаўнацэннае з пункту гледжання расы і нацыянальнай прыналежнасці, то ўсе асобы, таксама як і ўсе западозроны ў дапамозе партызанам, павінны быць расстрэляны, жывёла і прадукты канфіскаваны. Вёскі спальваць дашчэнту». (Загад ад 28 ліпеня 1941 года).

І карнікі стараліся забавалі, палілі, рабавалі. Забівалі, не вельмі клопаціліся наконт таго, ці сапраўды гэтыя людзі звязаны з партызанамі. Бо ўсё роўна прадпісана: забіваць «непаўнацэннае» у расавых адносінах. Буглай і лапіцкія, магчыма, разумелі, што таксама належаць да асуджанай расы. Але прыкідвалі: па-першае, на іх век «работы» хопіць, а па-другое, глядзіш, можа і самі выб'юцца ў арышчы...

ЧОРНЫЯ СПРАВЫ «БЕЛАЙ КАМАНДЫ»

Пра мінулую вайну нагадваюць не толькі помнікі героям, што аддалі сваё жыццё ў барацьбе з фашызмам. Вайна нагадвае пра сябе і рэхам жудасных падзей на нашай зямлі ў час варожай акупацыі. Пабач з пошукам імёнаў герояў для ўвекавечання іх светлай памяці ў нас вядзецца і пошук ваенных злачынцаў, тых, хто, парушаючы ўсякія міжнародныя канвенцыі, здзекаваўся з бязбройных, безабаронных цывільных людзей, забіваў, рабаваў, паліў. Сярод гэтых апошніх былі і адшчапенцы-здраднікі, якім акупанты даручалі самыя брудныя справы. Як ні хаваўся адзін з такіх вылюдкаў — С. Лапіцкі, яго знайшлі аж у Іркуцкай вобласці. На судовым працэсе, што адбыўся нядаўна ў Гомелі, фігураваў, аднак, не толькі ён... Пра гэта і пойдзе гаворка ў карэспандэнцыі У. БАБКОВА з Гомельшчыны.

там быў яўны недахоп у такіх буглаях. Хутка, аднак, рамкі абавязкаў следчага СД Буглая здаліся цеснымі, захацелася вырвацца на апэратыўную прастору, уласнымі рукамі расстрэльваць, вешаць, паліць, а пры гэтым — рабаваць і п'янстваваць. І таму папрасіў ён у сваіх гаспадароў «самастойны» ўчастак работы.

Так Буглай стаў начальнікам «белай каманды», падпарадкаванай фашысцкаму 630-му ахоўнаму палку. К моманту, калі ў ёй з'явіўся Сямён Лапіцкі, гэта банды гойсала па вёсках, пакідаючы за сабой крывавае след.

«Навічок» С. Лапіцкі ірваўся да «актыўных спраў», вылузваўся са скуры перад начальнікам Буглаём, каб зарэкаментаваць сябе з «найлепшага» боку. 13 студзеня ён прыняў удзел у арышце і расстрэле партызанскіх сем'яў з вёскі Каменка-Рыскаўскай Рагачоўскага раёна. А праз тыдзень каманда забойцаў наляцела на вёску Фундаменка Буда-Кашалёўскага раёна. Былі арыштаваны і расстрэляны 13 чалавек — Іван і Праскоўя Саладковы з двума ўнучкамі, Якаў і Еўдакія Ярохавы з трыма дзецьмі, Мікалай Дзержачоў з васьмігадовым сынам, Іван Леваўкоў і Соф'я Паўлюкова. Спачатку іх было дваццаць, без Паўлюковай. Але С. Лапіцкі на момант адлучыўся з месца пабоішча, па ўласнай ініцыятыве арыштаваў гэту жанчыну, прывёў і выстраліў ёй у спіну. Потым з дазволу начальніка пайшоў у яе хату і забраў паліто.

Дарэчы, страляць у спіны ахвярам было традыцыяй «белай каманды». Буглай увёў яшчэ адно правіла: тым карнікам, хто асабліва вызначаўся на экзекуцыях, сам асабіста наліваў і падносіў шклянку шнапсу ці самагонкі. Пры гэтым гаварыў: «Герою ў знак падзякі ад камандарма» (так ён, нібы жартам,

ным слупе. Сам жа і дапамог Сямёну Лапіцкаму зацягваць пятлю...

У лютым 1943 года па загаду Буглая С. Лапіцкі забіў дванаццацігадовага Віця Жураўлёва з вёскі Выдрыца Буда-Кашалёўскага раёна. Хлопчыка прывезлі ў вёску Мяркулавічы Чачэрскага раёна, дзе размяшчаўся штаб Буглая.

Нейкі час малы насіў ваду на кухню, абіраў бульбу. Ён і не ведаў, што яго, сына партызана, узялі як заложніка. Аднойчы Буглай паклікаў хлопчыка і даў нейкую паперку. «Занясеш яе старасту ў вёску Шылавічы», — сказаў ён, а сам мігнуў Лапіцкаму. Віця ўзяў «запіску» і пайшоў. За ім пакрочыў паліцай. Ён даў крыху адыйсці малому, а потым ускінуў вінтоўку і страліў.

— З першага стрэлу забіў! — далажыў ён Буглаю.

— Герою ў знак падзякі ад камандарма, — прамамытаў сваю звычайную фразу Буглай і наліў Лапіцкаму шклянку самагону.

У вёсцы Майсееўка таго ж Буда-Кашалёўскага раёна буглаеўцы забралі сям'ю партызана Віктара Барашкава: траіх дзяцей — 12-гадовага Колю, 7-гадовую Надзю, 3-гадовую Ніну і старога бацьку Васіля Барашкава. У Мяркулавічах іх дапытваў сам Буглай. Людзі бачылі, як потым дзед з унучкамі ішлі ў парк. Старэйшы хлопец нёс на плячах маленькую сястрычку. Следам за імі ішоў паліцай С. Лапіцкі з ручным кулямётам. Адна з другой прагучалі кулямётныя чэргі. З парку паліцай вяртаўся адзін са зброяй у руках. «Герою зноў зарабіў сваю шклянку гарэлкі...

У красавіку 1943 года з вёскі Прычалесня Чачэрскага раёна да Буглая былі дастаўлены Адар'я Макеева і яе чатырохгадовы сын Жэня. Па загаду начальніка С. Лапіцкі адканваіраваў іх за вёску і

род якіх былі Яўхім і Наталля Лабузавы з чатырма дзецьмі, Еўдакія Чарнякова з грудным дзіцем на руках, цяжарная Стася Чарнякова...

Усе прыведзеныя тут факты былі пацверджаны на судовым працэсе ў Гомелі, дзе здраднік і забойца Сямён Лапіцкі асуджаны да пакарання смерцю. 120 сведкаў прайшлі перад судом. Многія з іх ужо зусім старыя людзі, а тыя, што былі ў гады акупацыі падлеткамі, цяпер людзі сярэдняга ўзросту. І адны, і другія добра памятаюць тыя часы і ўсё, што рабілася на іх вачах, да самых малых дробязей. Такое запамінаецца на ўсё жыццё. Сярод сведкаў — Р. Жытнікаў, М. Куляшоў, У. Барашкава, жыхары вёскі Мяркулавічы Чачэрскага раёна, Г. Бобрусева з вёскі Фундаменка Буда-Кашалёўскага раёна, жыхар вёскі Хізы Веткаўскага раёна Іван Лапіцкі, Васіль Афанасенка з пасёлка Беліцкае Рагачоўскага раёна і многія іншыя, хто добра ведаў зверствы падсуднага і ўсёй буглаеўскай банды на чале з яе «фіюрэрам». Вядома, аднак, не толькі яго мінулае, але і сучаснае. Нават цяперашні адрас Буглая Аляксандра Іванавіча вядомы: «ЗША, штат Нью-Йорк, горад Саут Рывер, Аплебу-авеню, 31».

Была на судзе яшчэ адна катэгорыя сведкаў, праўда, нешматлікая — Г. Драздоў, М. Кандрацеў, П. Тачанскі, былыя папличнікі падсуднага Сямёна Лапіцкага па «белай камандзе». І хоць даўно ўжо закончыліся іх тэрміны пакарання, трымаліся яны на судзе прыкладна так, як і падсудны: даючы паказанні, адказваючы на пытанні суда, глядзелі ў падлогу, не рызыкуючы падняць вачэй. Віднаць, не так проста было глянуць на людзей і сустрэцца з іх позіркамі.

На судзе прыводзіліся шматлікія дакументы. Нека-

ПРАВА АЎТАРА, ПРАВА ВЫДАЎЦА

У Беларускай рэспубліканскай арганізацыі Усесаюзнага агенства па аўтарскіх правах пануе дэлававы творчы настрой. Заходзяць аўтары — пісьменнікі, кампазітары, мастакі, навуковыя работнікі, каб атрымаць патрэбную кансультацыю, падпісаць дагавор на выданне таго або іншага твора за рубяжом.

Вось зайшоў Алесь Адамовіч: толькі што з Народнай Рэспублікі Балгарыі даслаў дагавор на выданне там яго кнігі «Хатынская аповесць», якая апавядае пра мужнасць, шчырую адданасць маці-Радзіме савецкіх людзей, пра трагедыю звычайнай беларускай вёскі і яе жыхароў — Хатыні.

Шматлікім савецкім чытачам вядомы кнігі таленавітага беларускага пісьменніка Васіля Быкава. І сярод іх — аповесць «Дажыць да світання», у якой расказваецца аб стойнасці савецкага чалавека перад сілаю незвычайных абставін, аб яго непераможнасці. Гэтым творам зацікавілася адно з выдавецтваў Венгрыі, і з Васілём Быкавым падпісаны дагавор на выданне яго аповесці за рубяжом.

Прыемна адзначыць, што ў апошні час да твораў беларускай літаратуры пачалі працягваць жывую цікавасць шмат якіх замежных выдавецтваў. У Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы будзе выдадзены роман Івана Мележа «Людзі на балоце», заключаны таксама дагавор на выданне ў Чэхаславакіі кнігі Івана Пташнікава «Тартак».

Зарубежныя выдавецтвы цікавяцца і творамі нашага мастацтва, навуковымі працаўнікамі, творчасцю савецкіх кампазітараў. Гэта зразумела. Буйны росквіт савецкай культуры, навукі не могуць не ўплываць на розум і светапогляд зарубешнага сучасніка. І нам ёсць што прапанаваць замежным фірмам, выдавецтвам. Узяць хача б літаратуру. Сёння кожную мінуту друкарні Савецкай краіны выпускаюць каля 3 тысяч экзэмпляраў кніг, за дзень у сярэднім — 4 мільёны, а за год — паўтара мільярда. Гэта больш чым 600 кніг на сто чалавек насельніцтва. Так што для зарубешнага чытача выбар літаратурных навінак у нас багаты і разнастайны.

У сваю чаргу савецкі чалавек таксама не абыхавы да духоўных каштоўнасцей, што маюцца ў іншых краінах. Творы зарубешных прагрэсіўных пісьменнікаў, кампазітараў рэгулярна выдаюцца ў нашай краіне. Дарэчы,

сёння ў Савецкім Саюзе выпускаецца перакладной літаратуры больш, чым у якой-небудзь іншай краіне свету.

У сувязі з тым, што ў апошнія гады значна расшырылася геаграфія міжнародных кантактаў, узрос пастаянны абмен духоўнымі каштоўнасцямі паміж СССР і іншымі дзяржавамі, узнікла неабходнасць далучэння нашай краіны да Сусветнай (Жанеўскай) канвенцыі аб аўтарскім праве. А гэта ў сваю чаргу прадвызначыла стварэнне Усесаюзнага агенства па аўтарскіх правах (УААП) і яго аддзяленняў у рэспубліках і міжабласных аддзяленняў у Расійскай Федэрацыі. Ініцыятарамі стварэння новай арганізацыі з'явіліся саюзы пісьменнікаў, кампазітараў і мастакоў, АН СССР, Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў СССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю, іншыя творчыя саюзы, міністэрствы, ведамствы, прапанова якіх аб стварэнні УААП была адобрана Саветам Міністраў СССР.

Якія ж мэты і задачы ставяць перад сабою Усесаюзнае агенства па аўтарскіх правах і яго аддзяленні на месцах? Адна з галоўных задач — захоўваць правы аўтараў, як савецкіх так і зарубешных, а таксама іх права пераёмнікаў пры выкарыстанні твораў літаратуры, мастацтва, навукі ў нашай краіне і за рубяжом. У сувязі з уступленнем Савецкага Саюза ў Міжнародную канвенцыю па аўтарскаму праву ніводнае выдавецтва не мае права без дазволу аўтара скарачаць тэкст, рабіць тлумачэнні адвольнага зместу, адным словам, абавязана захоўваць у першапачатковым варыянце кожны радок твора.

Агенства абавязана ствараць найбольш спрыяльныя ўмовы для творчасці пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, дзеячаў навукі. І, вядома, выступаць у ролі пасрэдніка пры заключэнні кантрактаў паміж савецкімі аўтарамі і зарубешнымі фірмамі. Скажам, калі ў таго або іншага зарубешнага выдаўца з'явіцца жаданне набыць права на публікацыю кнігі савецкага аўтара, ён можа звярнуцца ва Усесаюзнае агенства па аўтарскіх правах. Яно дапаможа заключыць кантракт з аўтарам, вызначыць дагаворныя ўмовы. Расшырэне супрацоўніцтва паміж краінамі, якія з'яўляюцца членамі Сусветнай канвенцыі, у галіне культуры,

навукі — адна з многіх задач агенства.

Пасля ўступлення Савецкага Саюза ў Сусветную канвенцыю па аўтарскаму праву прыкметна ўзрасла цікавасць зарубешных краін да духоўнага жыцця нашага народа. Многія фірмы, выдавецтвы прапанавалі нам заключыць кантракты, дагаворы на выданне і выкарыстанне за рубяжом твораў савецкіх пісьменнікаў, кампазітараў, навуковых работнікаў. У апошні час, напрыклад, заключана двухбаковае пагадненне аб узаемнай ахове аўтарскіх правоў паміж Савецкім Саюзам і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай. Як адзначаецца ў гэтым дакуменце, абедзве краіны прызнаюць аўтарскія правы грамадзян на творы літаратуры, мастацтва і навукі незалежна ад месца іх першага апублікавання. Краіны абавязаліся забяспечыць ахову аўтарскіх правоў на тых жа ўмовах, якія ўстаноўлены заканадаўствам для сваіх грамадзян.

Не так даўно ў Хельсінкі, а потым ў Стакгольме праходзілі перагаворы паміж дэлегацыяй Усесаюзнага агенства па аўтарскіх правах і кіраўнікамі Нацыянальнай асацыяцыі выдаўцоў Фінляндыі і Асацыяцыі выдаўцоў Швецыі, а таксама аўтарска-прававымі арганізацыямі. У час перагавораў былі ўстаноўлены дзелавыя кантакты па далейшаму расшырэню культурных сувязей паміж СССР і краінамі Паўночнай Еўропы. Падпісаны таксама дагаворы з Японія-савецкім цэнтрам аўтарскага права і Японія-савецкім музычным цэнтрам, Бельгіскай таварыствам аўтараў, кампазітараў і выдаўцоў і іншымі зарубешнымі аўтарска-прававымі арганізацыямі.

Многіх цікавіць, якія ж маральныя і матэрыяльныя правы атрымалі савецкія і зарубешныя аўтары ў сувязі з далучэннем нашай краіны да Сусветнай канвенцыі і ўтварэннем УААП. Гэта, перш за ўсё, правы маральныя. Цяпер ніводнае выдавецтва не мае права без згоды аўтара перакладаць на тую або іншую мову яго твор, рабіць скарачэнні, дапаўненні, уступы і г. д., што іншы раз назіралася раней. Часам пры гэтым парушалася ідэйная задумка, скажаўся змест твора. Цяпер аўтар і толькі аўтар вырашае лёс свайго твора. Па-другое, права на аўтарскае ўзнагароджанне. Скажам, раней аўтары кніг, якія перакладаліся і выдава-

ліся за рубяжом, амаль нічога не атрымлівалі. Цяпер справа іншая. Згодна з існуючым палажэннем, за кожны твор, выдадзены за рубяжом па кантракту, які заключае УААП з той або іншай фірмай, будзе выплачаны ганарар. Па жаданню аўтара — у грошах нашай краіны або ў валюце той дзяржавы, дзе выдадзены яго твор.

Усесаюзнае агенства пачало выпускаць ілюстраваны інфармацыйны бюлетэнь на рускай, англійскай і французскай мовах. У першым яго нумары падкрэсліваецца, што бюлетэнь ставіць сваёй задачай рэгулярна інфармаваць кіраўнікоў зарубешных выдавецтваў, літаратурных і музычных агенстваў, а таксама аўтарска-прававыя арганізацыі аб новых творах савецкай грамадска-палітычнай, мастацкай, навукова-тэхнічнай літаратуры, аб навінках музыкі і выяўленчага мастацтва. «Стварэнне УААП, — падкрэслівае ў сваім выступленні ў бюлетэні старшыня праўлення Усесаюзнага агенства па аўтарскіх правах Б. Панкін, — гэта новы крок у заканамерным развіцці лённскага прынцыпу ўважлівых, беражлівых адносін да творчай інтэлігенцыі, які паліцоўна праводзіць савецкі ўрад».

Адна з важнейшых задач УААП — садзейнічаць далейшаму росту аўтарытэту, папулярнасці савецкай культуры, навукі за рубяжом, з аднаго боку, а з другога — пашыраць магчымасці знаёмства савецкіх людзей і духоўнымі каштоўнасцямі, створанымі народамі іншых краін.

Васіль ХОРСУН,
начальнік Беларускага рэспубліканскага аддзялення Усесаюзнага агенства па аўтарскіх правах.

ПЕРАМОЖЦЫ КОНКУРСУ

Дзевяць год таму назад пачалося правядзенне ўсесаюзнага конкурсу на лепшыя творы навукова-папулярнай літаратуры. У конкурсе прымаюць удзел і выдавецтвы нашай рэспублікі.

Праўленне Усесаюзнага таварыства «Веды» абвясціла пераможцаў конкурсу на лепшыя навукова-папулярныя кнігі і брашур, выдадзеныя ў 1973 годзе.

Дыпламам I ступені ўзнагароджана кніга калектыву аўтараў «Запаведнік на Бярэзіне», выпушчаная выдавецтвам «Ураджай».

Другой прэміяй і дыпламам II ступені адзначаны кнігі «Час — Зямля — Мозг» Р. Баландзіна (выдавецтва «Вышэйшая школа»), «Лес не павінен майчаць» Р. Тарлецкай (выдавецтва «Ураджай») і «Навель пра вяду» А. Кудзельскага (выдавецтва «Навука і тэхніка»). Дыплом II ступені прысуджаны калектыву аўтараў за зборнік «Гады выпрабаванняў і мужнасці» (выдавецтва «Беларусь»).

За выпуск шэрагу навукова-папулярных кніг і брашур, удастоеных узнагарод конкурсу, спецыяльным дыпламам адзначана рэспубліканскае выдавецтва «Вышэйшая школа».

НА СПЕКТАКЛІ У ХЕЛЬСІНКІ

Група вядучых салістаў беларускага балета выехала ў Хельсінкі для ўдзелу ў спектаклях Фінскай нацыянальнай оперы.

Тры гады назад галоўны рэжысёр Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета А. Дадзішкіліяні паставіў у Хельсінкі, на сцэне Фінскай нацыянальнай оперы, балет А. Хачатурана «Спартак», які меў вялікі поспех у аматарскіх харэаграфіі. І вось цяпер у вядучых партыях «Спартак» фінскія гледачы ўбачаць народную артыстку БССР К. Малышава, заслужаных артыстаў рэспублікі Л. Бржазоўскую і Е. Паўловіча, саліста балета М. Грышчанку.

Гэта другая паездка беларускіх артыстаў балета ў Хельсінкі. Два гады назад нашы салісты выступілі ў «Лебядзіным возеры» П. Чайкоўскага. У снежні фінскія майстры харэаграфіі прымуць удзел у спектаклях «Спартак» на сцэне Вялікага тэатра оперы і балета БССР.

ПРА КАМСАМОЛ — З КЛУБНАЙ СЦЭНЫ

Далёкі 1924 год, глухая беларуская вёска. Яшчэ не ўзнімалася летняе сонца, а камсамольская ячэйка ўжо ў зборы. Яе ваяка Міхась Бугрэў едзе ў Маскву на з'езд камсамола. Провады поўныя трывогі — кожнаму ж кроку камсамольцаў «салютуюць» выстралы кулацкіх абрэзаў.

Так пачынаецца новы спектакль Слонімскага народнага тэатра «Разбег» па п'есе маладых беларускіх драматургаў Р. Смольскага і Ю. Сохара, пастаўлены М. Варвацішчам.

Камсамольская ячэйка — галоўны герой спектакля. А першым пакаленні беларускага камсамола з вялікім хваляваннем расказваюць артысты самадзейнага тэатра. Гледачы ўбачылі на сцэне народныя характары і вобразы, адчулі поўную напружанна атмасферу, гераічную романтику мінулых гадоў.

...У прыціхлай зале клуба сядзяць юнакі і дзяўчаты. Ад іх, сённяшніх гледачоў, тэатр праклаў нябачны моцкі праз часы і пакаленні да гераічных дзён рэвалюцыі.

Дзяўчаты з народнага ансамбля «Нёман», г. Гродна.
Фота У. МЯЖЭВІЧА.

І ЛАГАРЫФМЫ, І ГАРМОНІЯ

Для іх цяпер стала звычайным тры разы на тыдзень спяшацца на рэпетыцыю. Нярэдка бацька і сыны-старшакласнікі — Міхась і Леанід — выходзяць разам з дому. Але часцей Леанід Іосіфавіч першым прыходзіць у гэтую ўтульную залу, што размешчана на трэцім паверсе Клімавіцкага раённага дома культуры, бярэ баян і пачынае наігрываць новую мелодыю... Заслужаным дзеячам культуры БССР Л. Ячнєвым напісаны дзесяткі песень — «Песня пра Леніна», «Нашы хлопцы і дзяўчаты», «Гарошынка», «Я іду зялёным лугам», «Песня пра Днепр», «Вяселле» і іншыя. Удала апрацаваў ён музычныя кампазіцыі «Мая Беларусь», «У калгасным клубе».

Канцэрты самадзейнага харавога калектыву, якім амаль чвэрць стагоддзя кіруе Леанід Ячнєў, заўсёды праходзяць з поспехам. Самадзейныя артысты пабывалі ва ўсіх гаспадарках раёна, наведвалі суседнія Касцюковіцкі і Хоцімскі раёны, давалі канцэрты для працаўнікоў Рослаўля і Шумяч з братняй Расіі. Рэпертуар разнастайны: рускія, украінскія, беларускія песні і творы іншых народаў нашай краіны.

Неаднаразова клімаўчана выходзілі пераможцамі і займалі прызавыя месцы на абласным і рэспубліканскім аглядах-конкурсах. Знамянальным для Леаніда Іосіфавіча стаў дзень, калі хору раённага дома культуры было прысвоена ганаровае званне народнага.

Больш за два дзесяцігоддзі Л. Ячнєў працуе настаўнікам матэматыкі. І тут аддае ён моладзі свае веды, здольнасці.

Нядаўна народны хор Клімавіцкага раённага дома культуры вярнуўся з Масквы, дзе ён выступаў на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Некалькі нумароў праграмы былі запісаны Цэнтральным тэлебачаннем.

М. МІНЧАНКА.

СПАТКАННЕ З МІР-ГАРОЙ

У сонечнае надвор'е Мір-гара праглядваецца з адлегласці добрых дваццаці кіламетраў: над дымнай палоскай далёкага гарызонта — сіняя шапка, авеяная многімі легендамі. Адну з іх калісьці расказала мне бабуля.

...Даўным-даўно ў тутэйшых месцах звінелі мечы: два князі не маглі ўжыцца па-суседску. Не раз іх дружыны хадзілі адна на адну. Лілася кроў на схілах гары, што служыла зыходным пунктам для атак. Аб тым, што легенда заснавана на рэальных падзеях, сведчаць нямыя «летапісы» тых далёкіх часоў — шматлікія курганы. На паўднёвых схілах іх налічваецца каля сарака. Пры раскопцы ў адным з курганоў знойдзены чалавечыя косці, накіраваныя стрэл і коп'яў, упрыгажэнні. Кажуць, у старажытных славян існаваў звычай: воінаў, што загінулі, не закопвалі ў зямлю, а насыпалі над імі курганы.

...Ад вёскі Сорагі, што раскінулася з паўночнага схілу, да Мір-гары вядуцца тры дарогі. Тры жоўтыя шнуры паступова разыходзяцца ў бакі і губляюцца ў лесе, што зялёнай коўдрай пакрывае гару. Выбіраю сярэдняю дарожку. Куды яна вядзе?

Лес сустракае птушным гоманам, ласкавым шапаннем бяроз — іх тут шмат. Нібы вечныя вартавыя, глуха гамоняць густымі вершалінамі таўшчэзныя, у два абхваты, елкі з гронкамі шышак на галінах. Усыпана ягадамі бярэза ў сярэдніх сонечных баржах. Растуць тут дубы, грабы, асіны, ліпы. Дрэвы ў пераважнай большасці векавыя, і ў гэтым веліч і характавае лесу. Шмат кветак. Ёсць нешта паркавае ў лясных дзялянках з бярозамі-прыгажунямі на светлых палянках.

У той жа легендзе гаворыцца, што князі аднойчы сустрэліся на гары без зброі, заключылі мір — адсюль і пайшла назва Мір-гара.

У больш познія часы пануючая над роўнядзю слущкіх ніў гара славідлася восеньскімі кірмашамі. Кожны год на пакровы сюды з мястэчкаў і вёсак Случчыны, Старадарожчыны, Любаншчыны з'язджаліся сяляне, майстравыя людзі. Аднойчы бацька ўзяў мяне з сабою на кірмаш. Выехалі мы ноччу, каб на досвітку быць на гары і заняць лепшае месца. Памятаю, як сёння, рыпенне вазоў, тупат конскіх капытоў, людскія галасы і сумны напеў жалейкі. На вазах — па-святочнаму апранутыя маладзіцы ў новых світках, стракатых андараках; мужчыны з такога выпадку таксама апраналі лепшыя гарнітуры, начышчалі да бляску боты. На вазах узвышаліся грудкі яблык, слущкіх бэраў, мяхі бульбы. Над бальшакамі, прасёлкамі віселі хмары пылу — так шмат было жароджучых табычак міргародскім кірмашы.

Царкоўнікі імкнуліся павойму выкарыстаць гэтае месца і аб'явілі, што адкары «святы калодзеж» (на самай справе была крынічка, што выбівалася на схіле гары з зямных нетраў), паспешліва паставілі там крыжы, «асвяцілі» іх, што, безумоўна, прыцягвала нейкую частку веруючых сялян. Але не калодзеж і не крыжы вакол яго вызначалі характар кірмашу — ён жыў па сваіх законах куплі-продажу, сяляне гандлявалі збожжам, жывёлай, садавінай і рознымі прадметамі хатняга ўжытку.

...Даўно згубілася ў гушчары тая сцюдзёная крынічка, на самай макуцы гары выраслі стройныя бярозкі, ліпы. Гара перастала быць месцам кірмашоў — у наш час гэта нанесла б непараўнальную шкоду багатай флоры Мір-гары. Яна знаходзіцца пад наглядом ляснічых, сяброў прыроды. Прыемна бачыць некранутымі грабавыя, бярозавыя гаі, надзвычай рэдкія цяпер у слущкіх лясах ясені, клёны, што растуць на схі-

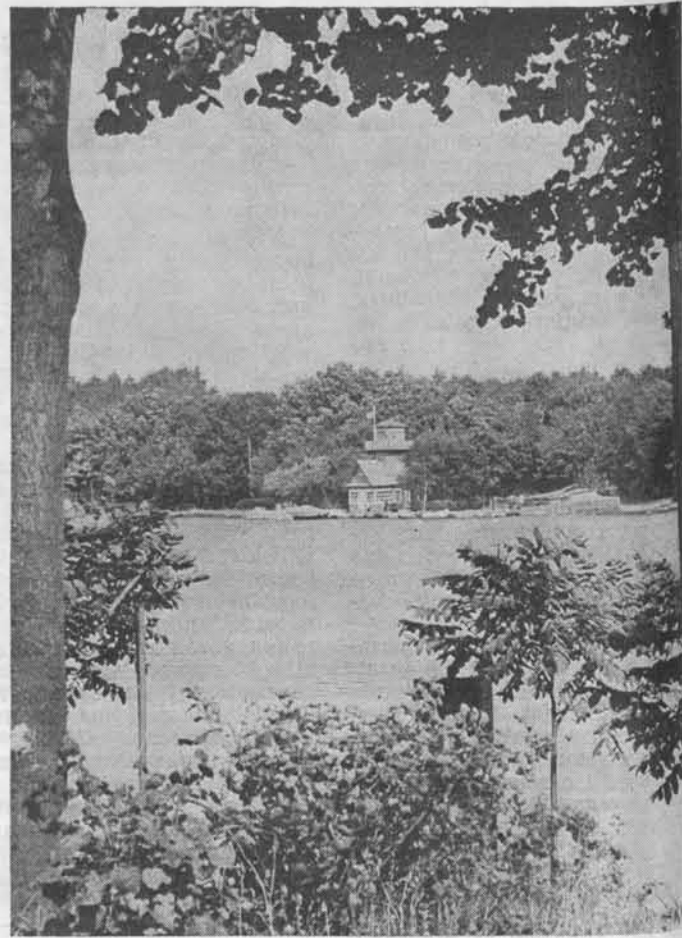
лах гары і з'яўляюцца яе лепшай «каронай».

А па тых дарогах, дзе калісьці грукацелі павозкі далёкіх і блізкіх «кірмашнікаў», сёння бягуць аўтамашыны і трактары двух размешчаных паблізу калгасаў — «III Інтэрнацыянал» і імя Тэльмана. Яны везуць у гарады ў кузавах і прычэпах дары абноўленай зямлі — збожжжа, бульбу, садавіну, гародніну, жывёлу. Калісьці «кірмашнікі» здзіўляліся беднасьці сялян вёскі Сорагі. «Пяскі, горы, што з іх возьмеш», — гаварылі з гордыччу сарагоўцы. За апошнія гады тут асушаны і ўведзены ў севазварот сотні гектараў тарфянікаў. І ўраднай збожжавых у 20 цэнтнераў стаў звычайным. Ды і Сорагі ўжо не тыя, што нават пасля вайны: уздоўж двухкіламетровай вуліцы выстраіліся новыя дамы, над дахамі — тэлеантэны, у дамы земляробаў прыйшлі дабрабыт і культура. Суседні ж калгас імя Тэльмана па ўсіх эканамічных паказчыках ідзе ў ліку шасці лепшых гаспадарак раёна.

...Добра паляжаць на зялёным дыване травы пад бярозамі, углядаючыся ў сінюю бездань зацягнутага лёгкімі хмурынкамі неба, слухаць шапаценне лістоты і ў думках перанесліся ў тыя далёкія часы, калі, напэўна, досць так пасля паходу ці бою на гэтым месцы адпачывалі славянскія ратнікі. Вунь той, што ўнізе, дуб у чатыры абхваты, пэўна ж быў сведкам і баёў, і міру паміж княжымі дружынамі... Гудзе чмель. Дзесьці зязюля адлічвае гады. І толькі след самалёта, які праляцеў у паднябессі, вяртае мяне ў дзень сённяшні.

Пакідаў я Мір-гару з павяшчанаю галавой і цвёрдым намерам часцей наведвацца сюды, таму што ў любую пару года тут можна ўбачыць шмат таго, што ўзвышае душу, радасцю напаўняе сэрца.

Міхась ТЫЧЫНА.

Мінск. Куточак парка Перамогі.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

СПОРТ

майстэрства атлетаў добраахвотных спартыўных таварыстваў і ведамстваў.

У будучым годзе спартсмены Беларускага ўдзелу ў фінальных спаборніцтвах Спартакіяды народаў СССР. Нагадаем, што на прайшоўшым спартыўным форуме краіны зборны калектыў Беларусі заняў чацвёртае агульнакаманднае месца.

Спартакіяда БССР з'яўляецца састаўной часткай Спартакіяды народаў СССР. Спаборніцтвы складаюцца з трох тураў. Сёлета праходзіць агляд на рэспубліканскім фіналах зборных каманд абласцей і горада Мінска. Затым пачнецца праверка

Ватэрпалісты Беларускага інстытута фізікультуры ў 1975 годзе будуць выступаць у вышэйшай лізе. Гэтага права яны дабіліся ў Ташкенце, дзе праходзіў заключны турнір мацнейшых каманд першай групы класа «А». Разам з мінчанамі спрэчку за дзве пунцікі вялі яшчэ пяць каманд. Найбольш небяспечнымі з іх былі калектывы Ташкента і Харкава. Гаспадарам басейна студэнты ўступілі — 4:6, а ў астатніх каманд «адабралі» сем ачкоў. У выніку яны занялі першае месца.

ДЗЕ ЖЫВУЦЬ ЗАЛАТЫЯ РЫБКІ

Хлопчык надоўга спыніўся ля вялікага асветленага акварыума. З-за зялёных водарасцей раптам выслізнула ўверх залатая рыбка, пра-

плыла другая; вочы — чорныя пацеркі, а хвост — вуалевы шлейф. Крыху фантазіі, і ты быццам падарожнічаеш па марскому дну.

Дарослыя, занятыя людзі, калі назіраюць за гэтым падводным светам, усміхаюцца і дабродуць, а хлопчыкі і дзяўчынкі ўспамінаюць любімую казку.

Акварыумныя рыбы — захапленне многіх мінчан. Складанне гэтаму — сотні наведвальнікаў, якія пабывалі на выстаўцы, арганізаванай гарадскім таварыствам аховы прыроды. Свае хатнія акварыумы прадставілі аматары — людзі самых розных прафесій. Сярод іх старшыня мільцы І. Хільчанка, работнік мясакамбіната І. Дручын, пенсіянер І. Рыхленак.

Удзельнікі выстаўкі паказалі зеляні 50 відаў выгадаваных і разведзеных імі парод: барбус вогненны, мечаносцы, неоны, скаляры і інш.

Для наведвальнікаў, якія

набылі акварыум зьбіраюцца заводзіць рыбак, на выстаўцы праводзяцца лекцыі аб кармаванні, неадрывах парод, дэманструюцца кінафільмы, даюцца парады.

З адным з удзельнікаў выстаўкі, для якога гэтыя маленькія рыбки сталі вялікім захапленнем, я пазнаёмілася бліжэй. І. Рыхленак, былы сталеяр, член Мінскага таварыства аховы прыроды. На выстаўцы два яго акварыумы, у кожным — па вялікай, здалёк прывезенай ракавіне.

— Рыбкі для мяне, — гаворыць Іван Ільч, — гэта прыемны клопат. Я люблю назіраць за сваімі гадаванцамі, вывучаць іх норавы і звычкі. Асабліваю ўвагу ўдзяляю скалярыям. Бесклапотныя яркія маляўнікі, якія з'яўляюцца ў кватэры і якімі прыемна любаваліся, маюць патрэбу ў пастаяннай увазе і беражлівых адносінах.

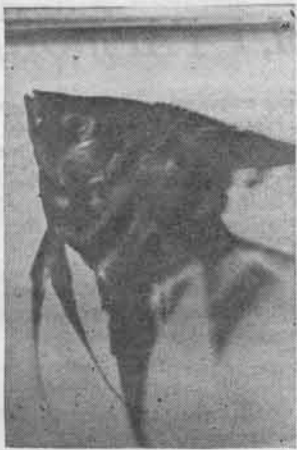
— А якія рыбки падаюцца вам больш? — пацікавілася я ў юных наведвальнікаў.

Ніка Акулік, чацверакласнік 47-й мінскай школы, сказаў, што яго любімая парода — пеўнік. Зусім надаўна дзяўзька падарыў Сашу акварыум, і ў яго ўжо ёсць 15 рыбак, за якімі ён старалецца добра даглядаць. Капіталяўкі падрастаць, Саша збіраецца перанесці свой акварыум у школьны жывы куток.

— А выстаўка? — Выстаўка рыбак нам вельмі, вельмі спадабалася, — адказвалі юныя і дарослыя яе наведвальнікі, тыя, хто любіць жывёлін, у каго дома жывуць птушкі і рыбки, якія прыносяць радасць іх гаспадарам.

Т. АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: наведвальнікі «экспанат» выстаўкі. Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ГУМАР

Семнаццацігадовы Жан увесць час выпрошвае ў бацькі грошы на кішэжныя расходы.
— Паслухай, сыноч, — гаворыць бацька, — у жыцці ёсць рэчы важнейшыя за грошы...
— Ведаю, тата. Але калі я гэтыя важныя рэчы вяду тацяваць, гэта каштуе грошай...

Па пустыні ледзь брыдзе чалавек у ластах і масцы. Насустрач яму падарожнік. Калі

яны параўняліся, чалавек у масцы пытаецца:
— Скажыце, далёка яшчэ да мора?
— Кіламетраў чатырыста.
— Нічога сабе пляжык адгрохалі!

Званок у дзверы. Гаспадыня адчыняе дзверы і бачыць мужчыну, які гаворыць бытанна:
— Ммм-ыйшычка вокнаў не вев-выклікалі?

— Так, прашу вас.
Праз некалькі мінут зноў раздаецца званок, і чалавек у дзвярах гаворыць:
— Ммм-ыйшычка вокнаў не вев-выклікалі?
— Так, прашу вас, — гаворыць гаспадыня, — там, дарэчы, ужо адзін ваш калега працуе.
— Доды нн-не, — хістаючыся, адказвае чалавек. — Гэта я выпай з акна.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-94, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. № 1303.